

Vodič za medije

Etičko izveštavanje o izborima

Këshilli i Mediave të Shkruara të Kosovës
Press Council of Kosovo
Savet Štampe Kosova

Ovaj vodič za izveštavanje o izborima sadrži osnovne profesionalne i etičke principe kojih se novinari i urednici trebaju pridržavati prilikom izveštavanja o izborima.

Smernice su namenjene štampanim i onlajn medijima, ali ih mogu koristiti i svi ostali mediji. Vodič se zasniva na etičkim novinarskim standardima, preporukama međunarodnih medijskih organizacija i dobrim praksama izveštavanja.

Vodič se takođe zasniva na Kodeksu Štampe Kosova, kao i na drugim dokumentima koji se odnose na medijsku etiku.

Medijske kuće se podstiču da razviju dodatne smernice za izveštavanje o izborima u okviru svojih redakcija i da u svoje izveštavanje uključe samoregulatorne profesionalne i etičke standarde.

Novinarska etika i izbori

Izveštavanje o izborima je važan deo slobode izražavanja. Kao što izbori moraju biti potpuno slobodni i demokratski, tako mora biti i njihovo izveštavanje. Tokom izveštavanja, mediji i novinari ne smeju kršiti profesionalnu etiku iskrivljavanjem činjenica.

Mediji moraju pružati informacije i mišljenja na profesionalan način, izbegavajući izveštavanje bez provere činjenica. Optužbe i uvredljivi govori ne smeju se objavljivati bez dozvoljavanja drugoj strani da komentariše ili odgovori na odgovarajući način.

Samo kroz odgovorno novinarstvo može se pomoći biračima da donose slobodne odluke. Nepristrasnost je važan aspekt novinarske odgovornosti. Mediji i novinari ne smeju zauzimati proizvoljan stav prema bilo kojoj temi. Njihov zadatak je da postavljaju pitanja u ime birača, upoređuju odgovore, predstavljaju različita mišljenja i pružaju pozadinske informacije kako bi javnost bila upoznata sa kontekstom vesti.

Tačnost je još jedan važan aspekt odgovornosti novinara. Vesti takođe moraju biti tačne u smislu stavljanja informacija u određeni kontekst, kao i isticanja važnih događaja i tema.

Ali nisu samo novinari ti koji treba da budu svesni važnosti odgovornog novinarstva. Urednici igraju važnu ulogu u kreiranju medijskog sadržaja. Trebalo bi da teže osiguranju tačnosti, nepristrasnosti i ravnoteže tokom izveštavanja o izborima.

Novinari treba da budu oprezni da ne ugroze svoj moralni i profesionalni kredibilitet, kao ni kredibilitet medija za koje rade, prihvatajući da postanu deo potencijalnih koruptivnih šema.

Mediji i novinari moraju poštovati standarde pristojnosti i etničke, nacionalne, rasne, rodne, seksualne, kulturne i verske raznolikosti, ne podstičući namerno ili indirektno diskriminaciju i netoleranciju.

Mediji i novinari moraju pokazati punu transparentnost u prikupljanju, objavljivanju i analizi informacija, u skladu sa etičkim kodeksima.

- 1** Mediji treba da sveobuhvatno informišu javnost o izbornom procesu, pružajući potpune i tačne informacije. Kampanja treba da bude izveštavana na pravedan i uravnotežen način.
- 2** Mediji i novinari treba da budu potpuno sigurni u istinitost i autentičnost informacija koje objavljuju, proveravajući tvrdnje iz više pouzdanih izvora.
- 3** Mediji i novinari treba da jednako tretiraju političke subjekte. Trebalo bi da budu nepristrasni kada izveštavaju o političkim subjektima i kandidatima u izbornoj kampanji, bez obzira na lične političke stavove i ideje. Neutralnost je neophodna za potpuno i objektivno informisanje građana.
- 4** Jednakost u obezbeđenom prostoru i tretmanu političkih aktera treba da se odražava i u načinu i stilu izveštavanja o političkim subjektima i njihovim predstavnicima, u izboru fotografija i video zapisa koji će se koristiti itd.
- 5** Mediji i novinari mogu objavljivati uredničke i analitičke komentare ili stavove, ali oni moraju biti jasno predstavljeni kao mišljenja, a ne činjenice.
- 6** Tokom izveštavanja, mediji i novinari treba da pokušaju da izbegnu vređanje i ciljanje političara i treba da postupaju sa posebnim oprezom u situacijama kada se navode optužbe od stranaka.
- 7** Ne preporučuje se da mediji u svom izveštavanju prate samo saopštenja političkih subjekata, već tokom predizborne kampanje treba da traže teme od javnog interesa. Novinari takođe mogu da pojasne zvanična saopštenja i izjave kako bi bila razumljiva svim građanima.
- 8** Korišćenje društvenih medija u izveštavanju tokom izborne kampanje može imati svoje prednosti, kao što je brzina prikupljanja informacija, ali to mora biti pažljivo. Informacije objavljene na društvenim medijima treba proveriti iz više izvora. Imperativ je da se mediji ne oslanjaju isključivo na ove informacije.
- 9** Tokom izborne kampanje mediji i novinari treba da obrate pažnju na zabrinutosti i mišljenja koja marginalizovane grupe u društvu mogu imati. Takođe bi trebalo da budu oprezni kada izveštavaju o deci i da izbegavaju i ne promovišu seksistički jezik.

- 10** Mediji i novinari treba da budu oprezni kada izveštavaju sa izbornih skupova, ne navodeći neproverene brojke ljudi koji učestvuju i izveštavajući samo o onome što se zaista dešava.
- 11** Mediji i novinari treba da budu oprezni sa sadržajem generisanim Veštačkom Inteligencijom (AI). Takav sadržaj treba identifikovati i o njemu izvesti. Može se dekonstruisati uz pomoć različitih tehnoloških programa.
- 12** Mediji i novinari treba da budu oprezni kada koriste rezultate anketa javnog mnjenja u svom izveštavanju, tačno predstavljajući autore i izvore i objavljujući korišćenu metodologiju, uzorak i vreme istraživanja.
- 13** Na dan izbora, mediji i novinari na terenu treba da obrate pažnju na moguće nepravilnosti, ali sa oprezom, jer nepravilnost na jednom biračkom mestu ne znači nužno da su izbori u celini neregularni.
- 14** Na dan izbora, mediji i novinari treba da budu oprezni u izveštavanju o rezultatima glasanja pre nego što budu zvanično objavljeni, posebno rezultatima “exit poll”.
- 15** Mediji treba jasno da razlikuju političko oglašavanje i sponzorisane materijale od uredničkog sadržaja i da jasno naznače izvor sponzorstva.

Šta treba da znate?

Izborna kampanja je period tokom kojeg politički subjekti predstavljaju svoj program i kandidate za izbore biračima i javnosti, na način propisan zakonom.

Politički subjekat je politička stranka, nezavisni kandidat, koalicija ili lista nezavisnih kandidata, overena za učešće na izborima u skladu sa zakonom o izborima.

Javni interes znači interes javnosti da ima informacije o pitanjima i događajima od opšteg društvenog značaja, na osnovu kojih građani donose odluke i formiraju javno mnjenje.

Političko oglašavanje znači objavljivanje i emitovanje oglasa, javnih apela, video zapisa i svakog drugog oblika javnog oglašavanja političkog subjekta.

Dezinformacija je namerno širenje lažnih ili obmanjujućih informacija, sa ciljem manipulacije, obmane ili uticaja na javno mnjenje.

Manipulacija je namerni i prikriveni način uticaja na misli, osećanja ili odluke ljudi korišćenjem različitih metoda.

Propaganda je oblik komunikacije koji ima za cilj da utiče na javno mnjenje, usmerava ga ili kontroliše, često koristeći odabrane, preuveličane ili pristrasne informacije kako bi podržala određenu ideju ili svrhu.

Govor mržnje je svaki izraz, govor, pisanje ili verbalna/neverbalna radnja koja napada ili diskriminiše osobu ili grupu ljudi zbog etničke pripadnosti, rase, nacionalnosti, religije, pola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, starosti itd.

Šta još treba zapamtiti?

Zaštitite novinarsku etiku

Mediji i novinari moraju se pridržavati etičkih kodeksa, poštujući pravo javnosti na blagovremene i potpune informacije.

Održavajte uređivačku nezavisnost

Nezavisno novinarstvo je suštinski deo svake demokratije. Mediji i novinari moraju osigurati da birači imaju pristup nepristrasnim i nezavisnim informacijama.

Proverite činjenice

Tačnost informacija je prioritet prilikom izveštavanja o izborima, tako da mediji i novinari moraju voditi računa da izveštavaju iz pouzdanih i proverljivih izvora.

Održavajte pravi ton u izveštavanju

Novinari moraju koristiti odgovarajući jezik i izbegavati zapaljiv ton, koji bi mogao uticati na ishod izbora, kao što je komentarisanje rezultata anketa.

Pazite na govor mržnje

Mediji i novinari ne bi trebalo da pružaju prostor političarima koji šire govor mržnje, niti da objavljuju poruke sa takvim sadržajem.

Planirajte svoje izveštavanje

Mediji i novinari treba da budu svesni svih detalja izbornog procesa, uključujući organizaciju glasanja, vreme glasanja, objavljivanje rezultata i drugih važnih podataka.

Vodite računa o svojoj bezbednosti

Novinari moraju u svakom trenutku izbegavati neprikladne situacije i tražiti zaštitu kada je to potrebno. Moraju biti spremni na različite situacije, koje se mogu manifestovati i u nasilju i nesigurnosti.

**Funded by
the European Union**

Ova publikacija je nastala u okviru projekta "Naši Mediji". Regionalni projekat "Naši mediji: Inicijativa za unapređenje medijske pismenosti, dijalog i aktivizam" sprovode uz finansijsku podršku Evropske Unije, partnerske organizacije SEENPM, Albanski Medijski Institut, Savet Štampe Kosova, Makedonski Institut za Medije, Novosadska Novinarska Škola, Mirovni Institut i Bianet. Ova publikacija je nastala uz finansijsku podršku Evropske Unije. Sadržaj je isključiva odgovornost autora i ne odražava nužno stavove Evropske Unije.